

همه برای تو می‌گیرند

محمد صدقات

اشاره

تاریخ عزاداری شیعه پس از حادثه عاشورا و با اسارت اهل بیت امام حسین (علیه السلام) آغاز شد. در میان دوست‌داران اهل بیت (علیهم السلام) می‌توان از عبیدالله حر جعفی به عنوان اولین کسی که پس از شهادت امام حسین (علیه السلام) به کربلا رفت و بر مزار سیدالشهدا (علیه السلام) گریست و قصیده‌ای بلند در زبانی انصاری، توابین و کسان دیگری، یاد کرد و هم‌چنین جابر بن عبدالله

آن چه از سیره اهل بیت (علیهم السلام) به دست می‌آید اهتمام امامان معصوم (علیهم السلام) به تشکیل مجالس عزاداری و گرامی‌داشت دهه محرم به ویژه روز عاشورا است و این اهتمام کم‌کم به صورت سنتی ماندگار در میان شیعیان یا گرفت.

اکنون به برگزاری مراسم بزرگداشت شهادت حضرت ابدالله‌الحسین (علیه السلام) و یاران ایشان در کشورهای مختلف و تاریخچه برپایی آن در بعضی از کشورها اشاره کوتاهی خواهیم داشت.

حاکمیت به دست مسیحیان بود تا حدی عزاداری‌هایشان کنترل می‌شد اما تداوم این عزاداری‌ها سرانجام منجر به این شد که عاشورای حسینی به‌عنوان تعطیل رسمی از سوی دولت مسیحی لبنان اعلام شود.

اردن

در ایام عزای امام حسین (علیه السلام) بیش‌تر مسلمانان (حتی سنی‌ها) فعالیت‌های روزانه خود را تعطیل می‌کنند و در شهر مویه در کنار مزار جعفر طیار به عزاداری می‌پردازند.

عربستان

هرچند محدودیت‌ها و اعمال فشار به واسطه وجود وهابیون از طرف دولت در سال‌های گذشته بسیار بود اما در سال‌های اخیر این محدودیت‌ها کمتر شده است و با وجود سخت‌گیری‌های وهابی‌ها مراسم عزاداری در مناطق مختلف عربستان هم چون الأحساء، قطیف، مدینه و... برگزار می‌شود.

از سوی استعمارگران انگلیسی ممنوع اعلام شد. در سال ۱۳۶۱ هـ.ش پلیس پاکستان استفاده از بلندگورها در حسینیه‌ها و مساجد غیرمجاز اعلام کرد، اما همه این محدودیت‌ها مدت زیادی دوام نیاورد. حضور وهابی‌ها در این کشور و اغتشاش و بمب‌گذاری به‌خصوص در سال‌های اخیر هم نتوانست از شور و حال و شرکت گسترده مردم در عزاداری‌ها بکاهد.

هند

تاریخ عزاداری در هند به پیش از استیلای سلطان محمود غزنوی بر هند می‌رسد. شیعیان، سنی‌ها و دیگر اقوام معتقد به امام حسین در روزهای محرم در مکان‌هایی به نام امام‌باره جمع می‌شوند و به عزاداری می‌پردازند.

در این کشور هندو مذهب‌ها هم برای امام حسین (علیه السلام) و مصائب ایشان محزون می‌شوند و اشک می‌ریزند و حتی در بعضی از مناطق ساختمان‌هایی را ساخته‌اند و وقف سیدالشهدا کرده‌اند.

غرق تصویرهای پی‌درپی

پدر از سمت آب آمده‌ام زیر تکفیرهای پی‌درپی گردنم را بریده... اما گند، بار زنجیرهای پی‌درپی از کجای تنت شروع کنم؟ بدنت جایی و سرت جایی و خورشید تکه تکه بر آب، من و تکفیرهای پی‌درپی مرگ هر چه تلاش کرد، پدر! نتوانست قناعت بکند آن چشم‌های ملتپش، نه به شمشیرهای پی‌درپی پدر! آن روز اذان خونینست، شوق آرامگاه صحرای بود در ضریح تن تو غوغا کرد بوسه تیرهای پی‌درپی و زینب که پیش هم بودید چه سلاحی برای هم بودید او شوق دم به دم دادی، اوبه تو «شیر»‌های پی‌درپی همه نیست غیر دسته گلی، مانده در پای اصغر تر پر مثل آینه‌های تو در تو، غرق تصویرهای پی‌درپی

«مرتضی حیدری آل‌اکتبر

عراق

در حکومت عباسیان به‌ویژه در عهد آل‌بویه عزاداری رونق خاصی یافت.

سنت خواندن مقاتل در روز عاشورا از زمان‌های گذشته در کربلا برگزار می‌شود؛ سنتی که بر اساس آن علما و روحانیون، به بیان حادثه کربلا از آغاز تبرد امام حسین (علیه السلام) با لشکر کفر تا هنگام شهادت آن امام می‌پردازند.

«عزای طویریچ» سنت دیگری است که در عراق شهرت زیادی دارد و بر اساس آن عزاداران عراقی از منطقه‌ای به همین نام در حومه کربلا، هرولکنان به سمت حرم امام حسین (علیه السلام) و حضرت عباس (علیه السلام) حرکت می‌کنند. ظاهراً این مراسم الهام گرفته از حرکت گروهی از کوفیان است که در روز عاشورا پس از شنیدن خبر شهادت امام حسین (علیه السلام) هرولکنان به سمت کربلا شتافتند.

لبنان

سابقه شیعه‌گری در این کشور به زمان تبعید حضرت ابوذر به این منطقه می‌رسد. شیعیان در گذشته به‌خصوص در زمان امویان به سختی تحت فشار بودند و در گذشته‌های نه‌چندان دور یعنی زمانی که

بحرین

عزاداری در این کشور که بیش‌ترین جمعیت آن شیعه هستند به شکلی یا شکوه برگزار می‌شود. از قدیم، روز عاشورا در این کشور تعطیل است و حسینیه‌های آن که «اماتم» نامیده می‌شود در ایام محرم به شدت فعالند.

منطقه آسیای میانه

در دوران قدرت کمونیست‌ها، برپایی مجالس عزاداری ممنوع بود، به همین خاطر عزاداری‌های مخفیانه در منازل افراد برگزار می‌شد. بعد از فروپاشی شوروی این ممنوعیت برداشته شده و مردم آزادانه به عزاداری می‌پردازند.

در کشورهایی هم چون ترکمنستان، قزاقستان، آذربایجان و قفقاز این مراسم با حضور گسترده اهل سنت برگزار می‌شود.

پاکستان

در استقلال پاکستان، توجه به عاشورا نقش ویژه‌ای داشت. اقبال لاهوری نیز اشعاری درباره امام حسین (علیه السلام) و کربلا سروده و استقلال پاکستان را موهون آن دانسته است. در سال ۱۳۸۸ هـ.ش برگزاری مراسم عاشورا و اربعین

یکی از نقاط مشترک عزاداری در هند و پاکستان شرکت اهل سنت در عزاداری‌هاست. در شهر «کوثری» با ۹۵ درصد جمعیت اهل سنت در ایام عزاداری امام حسین (علیه السلام) مجالس باشکوهی برگزار می‌شود.

در حیدرآباد دکن، بزرگان و عزیزان قوم، دست و پای خود را با زنجیرهای آهن بسته و چند نفر از خدمت‌گزاران خود را می‌گمارند که سر این زنجیرها را بگیرند و مانند اسیران کربلا به مجلس عزای حسین (علیه السلام) بکشانند.

اندونزی

اسلام به این کشور توسط شیعیان و جمعی از سادات راه یافت.

مردم این کشور محرم و صفر را ماه حزن و اندوه می‌دانند از برپایی جشن عروسی و ازدواج در این ماه‌ها خودداری می‌کنند و معتقدند که ازدواج در این دو ماه نحس و موجب زیان است.

در بعضی از مناطق اندونزی به عزای امام حسین (علیه السلام) «تابوت» و «مام محرم» «سورا» یا «ماه حسن و حسین» و یا «تابوتیک» می‌نامند.

محرم، شمال!

م.ع.ر

بچه شمال بود و با لهجه مازندرانی اش، خیلی شیرین و بامزه، از خاطرات دوران کودکی اش برایم تعریف می کرد. می گفت، خونه مادر بزرگش توروستاست، و چون همه اعضای خانواده شلوغ و پر جمعیت شدن یک جانبودند، تعطیلات که می شد و با مراسم خاصی بود همه دور هم جمع می شدند و بعد مدتی محفل شان داغ داغ می شد. می گفت دور تادور خونه، باغ مرکبات و... بود و خونه تو حصار باغ اسیر، یک حیاط بزرگ و نیمه سیمانی داشت با یک در دو لنگ پهن چوبی و قدیمی که به کوچی راه داشت. مثل باقی خونه های شمالی، یک سقف داشت شیروانی و حلی با یک ایوان بزرگ و دراز که چهار اتاق کناری و مجاور هم داشت. یکی از اتاق ها، اسمش اتاق حسینه بود و برایش خیلی ارزش قائل بودند. یک منبر چوبی قدیمی بود با پوشش چند لایه از پارچه سبز و بلند. این منبر همیشه یک گوشه از اتاق حسینه را اشغال می کرد. هنوز هم هست. آن وقت ها، ماه محرم بهانه ای بود برای دور هم جمع شدن. همیشه قبل محرم، به رسم احترام به این ماه عزیز و امام حسین (ع) و عزادارانش، خونه تگونی می کردند و حسابه روفت و روب داشتند. تمام فرش ها را می شستند و اتاق ها را تمیز می کردند. بعد در دیوار ها را، با پارچه ها و کتیبه های سیاه، و پرچم هایی که اسم حسین و ابالفضل داشت، سیاه پوش می کردند. از توی انبار، سماور نفتی بزرگ و قوری چینی بزرگ، ظرف ها، استکان ها، قندون ها و... را بیرون می آوردند و می شستند. مادر بزرگ، وسایل مصرفی را فهرست می کرد و پدر بزرگ هم با کمک بقیه مردها، می رفتند شهر، خرید.

این یک رسم قدیمی بود که دهه اول محرم را مجلس و روضه می گرفتند. این رسم با برجامانده بود و خیلی هم به آن مقید بودند. عصرها، روضه امام حسین (ع) می گرفتند و از اهالی روستا دعوت می کردند. می رفتند دم و دستگاه پخش و بلندگو... را از مسجد امانت می گرفتند و بعد از نصب، با روشن کردن صدای کاست مداحی از ضبط و پخش آن، زمان شروع روضه را به همه اعلام می کردند تا بیایند به مجلس عزا. مردم هم خیلی استقبال می کردند. یادش بخیر، بیش تر مواقع صدای مرحوم کوثری را پخش می کردند.

وقتی که می خواست روضه شروع بشود همه با جان و دل کار می کردند و به عشق امام حسین (ع) هر کسی مسئولیتی را قبول می کرد. یک نفر دم در ورودی می ایستاد و با گلاب، عزادارها را معطر می کرد. یک نفر می رفت کفش ها و دمپایی ها را ردیف می کرد. یکی دیگر آمار مهمان ها را می داد تا پذیرایی بشوند یکی دیگر ظرف ها را می شست. یک نفر هم مسئول چایی و سماور بود. خلاصه همه دست به دست هم می دادند تا کم و کسری پیش نیاید و مهمان های مجلس امام حسین (ع) راضی باشند و حسابه از فضای معنوی فیض ببرند.

یکی از چیز های جالب دیگر باقلا پخته یا لوبیا پخته روز هشتم بود. همه از صبح زود بیدار می شدند تا باقلاها یا لوبیاها را تمیز کنند و دیگ های بزرگ مسی را بشویند چند نفر هم هیزم جمع می کردند و مسئول آتش و ذغال بودند. عصر هم که غذا آماده می شد، سفره ها پهن و ظرف ها پخش می شد بین جمعیت، هر کس می خواست تبرک ببرد با خودش ظرف می آورد بعدش هم مراسم زیارت عاشورا و نماز جماعت مغرب و عشا، گذشته ها، این طوری بود. حالا هم هست البته!

همه چیز هم که از بین برود یاد و عشق حسین همیشه می ماند و هر روز زنده تر می شود. □

برمه (میانمار)

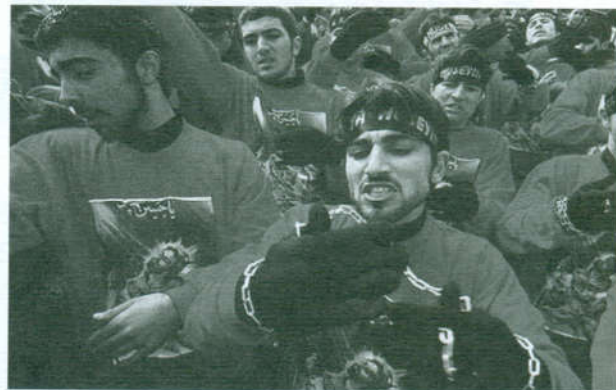
اگرچه اکثریت مردم آن از اهل سنت هستند اما هر ساله عزاداری در این کشور برگزار می شود. شیعیان در این کشور در ماه های محرم و صفر از دواج نمی کنند، لباس نومی خرنند، حتی تلویزیون هم نگاه نمی کنند. مردانشان لباس سیاه می پوشند و زنان هم از آرایش پرهیز می کنند.

الجزایر

الجزایر یکی از مهم ترین و بزرگ ترین کشورهای اسلامی آفریقا است که روز عاشورا در آن تعطیل رسمی است. استقلال الجزایر از استعمار فرانسه در سال ۱۳۴۶ هجری قمری و قیام شیخ عبدالقادر به همراه پدرش محی الدین حسنی نمونه هایی از تأثیرات فرهنگ عاشورا در این سرزمین است.

تونس

از زمان تسلط فاطمیان بر این کشور، مذهب تشیع و سنت های آن از جمله عزاداری ایام عاشورا رواج یافت و جزو آیین های اجتماعی مردم قرار گرفت. عاشورا تا چندی قبل جزو تعطیلات رسمی این کشور بود ولی اکنون نیست.

انگلیس

در سال های اخیر و با گسترش اسلام و حضور شیعیان مهاجر در این کشور عزاداری ها با شکوه بیش تر برگزار می شود و دوست داران اهل بیت با برپایی دسته های عزا به نوحه سرایی و سینه زنی می پردازند.

آمریکا!

حدود صدسال است که مسلمانان در شهرهای آمریکا به عزاداری می پردازند. مسلمانان شهرهای «پورت» و «اسبانی» در آمریکای جنوبی هودج بزرگی از طلا و نقره با زیباترین نقش و نگار جهت عزاداری امام حسین (ع) تهیه می کنند و در روز عاشورا آن را به حرکت درمی آورند. در این مسیر بسیاری از مسیحیان و هندوها به مسلمانان ملحق می شوند و همه پشت سر آن هودج مشغول عزاداری می شوند. □

منابع

۱. بنیادها و آسیب های عزاداری امام حسین (ع) علی آقاچانی قناد
۲. دایره المعارف تشیع، موسسه دایره المعارف تشیع
۳. رتوشه راهیان نور

... بیندیشیم

درست نیست که تنها به نان بیندیشیم

بیا به درد دل دیگران بیندیشیم

رها شویم و به سان کبوتران رها

به بی کرانگی آسمان بیندیشیم

به شکل تازه ای از زندگی که می یابد

برون ز قید زمان و مکان بیندیشیم

به آن حقیقت مطلق، حقیقت موعود

رها ز بیل نام و نشان بیندیشیم

به سوگ آل علی آه و ناله کافی نیست

بیا به عزت این دودمان بیندیشیم

همیشه مرد به فکر رهایی از نفس است

ز ما خطاست که تنها به نان بیندیشیم

«محمود سنجر»